

**Masal Anası
Kezban Karakoç
ve
Repertuarı**

Editör
Selami Fedakâr

Yazar
Mustafa Gültekin

ISBN: 978-605-2233-39-9

1. Baskı
Mart, 2019 / Ankara
100 Adet

Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 305
Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6
06520 (Oğuzlar Mahallesi)
Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafik@grafiker.com.tr

Web : grafik.com.tr

*Çocukluğumda anlattığı masallar ile
dünyamı güzelleştiren
babam Ali Gültekin'e*

ve

*Beni masal araştırmalarına yönlendiren
ve bu yönde destekleyen,
Hocam Prof. Dr. Metin Ekici'ye...*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	9
KISALTMALAR.....	11

GİRİŞ

MASAL, GELENEK VE MASAL ARAŞTIRMALARI

1. Masal Türünün Tanımı.....	14
2. Masal Anlatma Geleneği.....	18
2.1. Masal Anlatıcısı: Masal Anası, Masal Atası.....	21
2.2. Masal Dinleyicileri.....	26
2.3. Masal Anlatma Yeri ve Zamanı.....	29
2.4. Masal Metni.....	30
3. Türk Masal Araştırmalarına Genel Bir Bakış.....	31
3.1. Türkiye’de Türk Masalları Üzerine Yapılan Bilimsel Çalışmalar.....	31
3.2. Türkiye’de Türk Dünyası Masalları Üzerine Yapılan Bilimsel Çalışmalar.....	36
4. Masal Araştırmalarında Kullanılan Yöntemler ve Araştırma Yöntemi Hakkında.....	39
4.1. Masal Araştırmalarında Kullanılan Yöntemler.....	39
4.2. Araştırma Yöntemi Hakkında.....	45
5. Derlemeye İlişkin Bilgiler.....	46
6. Araştırma Sahası Hakkında Genel Bilgiler.....	48

I. BÖLÜM

MASAL ANASI KEZBAN KARAKOÇ

I.1. Hayatı, Eğitimi ve Repertuarı.....	49
I.2. Masal ve Masal Anlatıcısı.....	51
I.2.1. Masal Anası Kezban Karakoç’un Dili ve Üslubu.....	53

I.2.2. Kezban Karakoç'un Yaşamının Masala Etkisi.....	62
I.2.3. Kezban Karakoç'un Masal Anlatma Performansı.....	74
I.2.3.1. Kezban Karakoç ve Dinleyicileri.....	76
I.2.3.2. Kezban Karakoç ve Sözsüz İletişim.....	82
I.2.3.3. Kezban Karakoç ve Formel Kullanımı.....	85

II. BÖLÜM

KEZBAN KARAKOÇ'TAN DERLENEN MASALLARIN İNCELENMESİ

II.1. Masalların Olay Örgüleri ve Tipleri.....	93
II.1.1. Tip Kavramı ve Tip Tasnifleri.....	93
II.1.2. Masalların Olay Örgüleri ve Tip Numaraları.....	97
II.2. Masalların Motifleri ve Motif Dizini.....	135
II.2.1. Motif Kavramı ve Motif Kataloğu.....	135
II.2.2. Masallarda Yer Alan Motiflerin Dizini.....	137

METİNLER

6	1. Ayı ile Topal Ayşe.....	179
	2. Kuyruk Acısı.....	181
	3. Giden Gelmez Dağı.....	184
	4. İp İyesi.....	193
	5. Cimcim'in Arık Buzağısı.....	198
	6. İnsana Dönen Köpek.....	200
	7. Oduncu ile Kaplumbağa.....	203
	8. Üç Narlar.....	208
	9. Tılsımlı Koca.....	216
	10. Ah Komaz.....	218
	11. Ölümsüz Köy Aramaya Giden.....	227
	12. Kel Kız.....	229
	13. Yün Eğiren İnek.....	237
	14. Kız Oğlan.....	241
	15. Camdan Ev.....	245
	16. Köstebek.....	249
	17. Dağ Başındaki Arap.....	253
	18. Beyaz Yemiş Siyah Yemiş.....	265

19. Keloğlan.....	269
20. Keloğlan II.....	273
21. Ağacın Sırrı.....	277
22. Şahmaran.....	282
23. Sarı Kızın Zilli Göyneği.....	286
24. Lord Bey.....	298
25. Şah İsmail.....	304
26. Dilenci Padişah.....	314
27. Helvacı Güzeli.....	317
28. Tuz Şehzade.....	328
29. Gülizar Kayası.....	332
30. Hani Dananın Parası.....	340
31. Badi Çobanı (Kör).....	347
32. İki Arkadaş.....	358
33. Köse.....	361
34. Mırnav Paşa.....	373
35. Dertsiz Baş.....	375
36. Dokuz Köselere.....	379
37. Tuz Tarlası.....	386
38. Taş Keleri.....	387
39. Saf Kardeşler.....	390
40. Ayağına Diken Batan Kuş.....	392
41. Bok Böceği ile Süle Bey.....	395
SONUÇ	397
KAYNAKLAR	401
DİZİN	409
SÖZLÜK	413

ÖN SÖZ

Masallar, masal analarının ve masal atalarının önce gönlünde sonra da dilinde hayat bulur. Her ne kadar teşekkül süreçleri itibariyle geçmiş zamanlarda oluşmuş ve zaman bakımından çok uzak geçmişten bahsetse de anlatıcılar masalı günümüz dünyasında yeniden yaratır ve masalı bugüne ait kılar. Masal anlatıcıları, masalı ilmek ilmek bir kilimin motiflerini işler gibi dokur, geleneğin birikimini kendi bireysel yaratıcılığı ile zenginleştirir. Bu süreç, masalı kültür tarihimizin derinliklerinden gelen ve atalarımızdan kalan bir mirasın her icrada güncellenmesi ve yeniden yaratılması ve geleceğe aktarılması sürecidir.

Bu nedenle halk bilimi araştırmalarının genelinde olduğu gibi, masal araştırmalarında da anlatıcının dikkate alınması ve masalı anlamak ve de yorumlamak bakımından anlatıcıların göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Balıkesir'in Dursunbey ilçesine bağlı Durabeyler Mahallesinde ikamet eden Kezban Karakoç, hem repertuarında bulunan masalların sayıca fazla oluşu hem de masal anlatmaktaki ustalığı ile dikkat çeken bir anlatıcıdır. Bu çalışmada Balıkesirli masal anası Kezban Karakoç'tan derlenen masallar ve Karakoç'un masal anlatıcılığı incelenmiştir.

Türk masal araştırmalarına katkı sağlamak amacıyla hazırladığımız bu eserde; yerel bir masal anlatıcısının sanatını, performansını, icra ortamını ve bu bağlamda dinleyici ile olan iletişim ve etkileşimini incelemeyi hedefledik.

Çalışmamız “Giriş”, iki bölüm, “Metinler”, “Sonuç”, “Bibliyografya” ve “Sözlük” kısımlarından oluşmaktadır.

Çalışmamızın “Giriş” kısmında, masal türü ve masal anlatma geleneği hakkında bilgi verilmiş, Türkiye’de masal üzerine yapılan çalışmalar yöntem ve kapsam bakımından değerlendirilmiştir. Sonra bu çalışmada kullanmaya çalıştığımız inceleme modeli tanıtılarak, masal anası Karakoç’un yaşadığı Durabeyler Mahallesi hakkında bazı genel bilgilere yer verilmiştir.

“Masal Anası Kezban Karakoç” adlı “I. Bölüm” iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, Kezban Karakoç’un hayatı, eğitim durumu ve repertuarı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci kısımda ise masal, masal anlatıcısı, dinleyici, icra ortamı arasındaki ilişki Kezban Karakoç ve ondan

derlenen masallardan hareketle incelenmiştir. Bu bölümde masal metinlerinden yapılan alıntılar turnak işareti ile gösterilmiş ve alıntıların ait olduğu masalın metinler kısmındaki numarası parantez içinde verilmiştir.

Çalışmamızın “II. Bölüm”ü “Kezban Karakoç’tan Derlenen Masalların İncelenmesi” adını taşımaktadır ve üç kısımdan oluşmaktadır. İlk olarak Kezban Karakoç’tan derlenen masalların, masal tipleri katalogları “TTV-Typen Türkischer Volksmarchen” ve “ATU-The Types of International Folktales”e göre belirlenen tip numaralarına ve olay örgülerine yer verilmiştir. Daha sonra, Stith Thompson tarafından hazırlanan “Motif-Index of Folk-Literature” adlı motif kataloğundan hareketle masalarda tespit ettiğimiz motifler sıralanmıştır.

Çalışmamız, “Metinler”, “Sonuç”, “Bibliyografya”, “Dizin” ve “Sözlük” kısımları ile tamamlanmıştır. Masal metinleri ağız özelliklerine göre yazıya geçirilmiş, metinlerde anlatıcı ve dinleyici arasında geçen diyaloglar ve bazı açıklamalar köşeli parantez içerisinde verilmiştir. “Sonuç” kısmında genel olarak bu çalışmada tespit ettiğimiz hususlar değerlendirilmiştir. Çalışmamızda kullandığımız eserler, alfabetik olarak “Bibliyografya” kısmında verilmiş ve çalışmaya kişi adları, yer adları ve terimleri içeren sınırlı bir “Dizin” eklenmiştir. “Sözlük” kısmında ise metinlerde yer alan ve anlam bakımından açıklanmasına ihtiyaç duyulacağı düşünülen sözcüklere yer verilmiştir. Sözcükler metinde geçtikleri şekliyle aynen alıntılanmış ve sözlük kısmına eklenmiştir.

Sadece bu çalışmanın hazırlanması sürecinde değil, akademik hayatımın her safhasında, desteği ve katkısı ile yol gösteren, Hocam Prof. Dr. Metin Ekici’ye şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızın fikir aşamasından basıma kadar olan bütün aşamalarında desteğini esirgemeyen ve bu kitabın editörlüğünü de üstlenerek büyük katkı sağlayan Hocam Doç. Dr. Selami Fedakâr’a, masalların derlenmesi ve deşifre edilmesindeki katkıları için Ayşe Gültekin’e, masal metinlerinin yayına hazırlanmasında ve çalışmanın yazım süreçlerinde gösterdiği özen ve katkı için Arzu Acar’a ve değerli arkadaşım Doç. Dr. Pınar Dönmez Fedakâr’a çok teşekkür ederim.

Son olarak kendisinden büyük bir keyifle dinlediğim masal repertuvarını Türk masal okuru ve benimle paylaştığı için masal anası Kezban Karakoç’a teşekkür ederim.

Mustafa Gültekin
Gaziantep/2019